

Nr 274.

Af herr **Tynell**, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående anställande af tjänstemän af lägre grad vid postverket såsom föreståndare för större poststationer.

I motion nr 82, afgifven i Andra kammaren till 1909 års Riksdag, hemställde undertecknad Tynell m. fl. bland annat därom, att Riksdagen måtte besluta uttala,

att, i syfte att undvika öfverkvalificerad arbetskraft, ett effektivt påskyndande af postbetjäntes användande i större utsträckning vid postkontoren kommer till stånd, och

att försöksvis inrättas poststationer med tjänstemän af lägre grad som föreståndare.

I det utlåtande (nr 93), som af statsutskottet afgafs med anledning af nyssnämnda hemställan, erinrade utskottet om dels »hurusom Riksdagen redan i skrifvelse den 15 maj 1902 yttrat sig angående frågan om ökad verksamhetsområde för postbetjänte genom öfverflyttande på dem af en del göromål, som förut ansetts böra utföras af tjänstemän, och därvid förklarar sig anse denna fråga vara förtjänt af synnerlig uppmärksamhet», och dels att Riksdagen äfven år 1907 »gjort ett uttalande i detta ämne». Utskottet gjorde det antagandet, »att, i den mån Riksdagens ytterligare medverkan i detta hänseende kan vara af nöden, Kungl. Maj:t icke skall underlåta att förelägga Riksdagen de förslag, som af förhållandena kunna påkallas», samt ansåg fördenskull, att motionärernas hemställan icke bör föranleda till någon särskild framställning från Riksdagens sida.

Beträffande utskottets motivering afgäfvo emellertid herrar grefve A. F. Wachtmeister, H. Andersson, F. W. Thorsson och K. V. Rydén en reservation rörande poststationsfrågan, hvilken vid ärendets behandling i *Bihang till Riksd. prot. 1911. 1 Saml. 2 Afd. 2 Band. 105 Häft. (Nr 274).* 1

Andra kammaren den 21 april 1909 blef af kammaren godkänd. Denna reservation var af följande lydelse:

»Motionärernas hemställen i andra punkten finner utskottet beaktansvärd. Särskildt vill det synas utskottet, som om i åtskilliga fall större poststationer, hvilkas omorganisation till postkontor af lägsta klassen i följd af ökad postal verksamhet å orten kan ifrågasättas, skulle kunna under en ej oväsentlig öfvergångstid förestås af dugande och i postala värf väl förfarne postbetjante. Härigenom skulle besparingar i postverkets utgifter kunna äga rum, på samma gång som nya befordringsmöjligheter öppnas för den nuvarande betjäntpersonalen. Då utskottet emellertid hyser en bestämd förhoppning, att Kungl. Maj:t och generalpoststyrelsen skola finna det angeläget att äfven i nu omförmälda afseende företaga åtgärder för att undvika användande af öfverkvalificerad arbetskraft, har utskottet ansett, att i nu ifrågavarande punkt särskild framställning från Riksdagens sida icke är af behovet påkallad».

Då sålunda Riksdagen redan 1902 skrivit till Kungl. Maj:t i frågan om ökad verksamhetsområde för postbetjante och år 1907 ytterligare påmint, samt då Andra kammaren år 1909 för sin del uttalat sig för realiserandet af frågan om större poststationers öfvertagande af tjänstemän af lägre grad, anser jag mig på förekommen anledning hafva grund för att till Riksdagen framkomma med en direkt framställning i ärendet.

Frågan om större poststationers öfverlåtande åt tjänstemän af lägre grad inom postverket är af trefaldig natur. Dels afser den att minska statsutgifterna, dels att allmänhetens intressen skulle bättre tillgodoses å större orter, utan att postkontor behöfver inrättas, och dels att gifva ökade befordringsmöjligheter åt nyssnämnde tjänstemän.

Om man vill utröna, huru det ställer sig i ekonomiskt afseende för staten att sätta vissa poststationer på fast stat och därvid anställa föreståndare ur postverkets lägre tjänstemannaklass, måste man först klargöra för sig, huru beräkningarna i detta afseende skola göras. Utgår man från den förutsättningen, som jag för min del anser vara den riktiga, nämligen att söka på ett för staten billigare sätt än genom inrättandet af postkontor tillgodose allmänhetens berättigade intressen i så stor utsträckning som möjligt, då måste man stanna allraförst vid en betraktelse af huru kostnaderna te sig för mindre postkontor med beräkning af dessas föreståndares nu gällande löneförmåner. Därefter måste man efterse, huru kostnaderna komma att ställa sig för större poststationer med beräkning af föreståndarnes löneförmåner efter nu gällande högsta belopp för tjänste-

män af lägre grad. Skillnaden som därigenom framträder måste per år räknadt utgöra behållningen för staten.

Den allra lägsta postmästarelönen (för kvinnlig postmästare) är 2,700 kronor, som efter tre år höjes till 2,900 kronor och efter ytterligare tre år till 3,100 kronor, hvilket belopp utgör maximum. För tjänstemän af lägre grad är, med undantag för vaktmästarne hos generalpoststyrelsen, högsta lönebeloppet 1,640 kronor. De första tre åren komme sålunda skillnaden att utgöra 1,060 kronor, nästa treårsperiod 1,260 kronor och sedermera 1,460 kronor, allt pr år räknadt.

Lägsta lönebeloppet för tjänsteman af högre grad (kvinnlig postexpeditör) utgör 1,500 kronor, hvilken summa efter tre år höjes till 1,700, efter åter tre år till 1,900 samt slutligen efter ytterligare tre år till 2,100 kronor. Då högsta aflöningen för obefordrad tjänsteman af lägre grad utgör 1,400 kronor, uppstår sålunda en skillnad i aflöning mellan två sådana tjänstemän, uppgående till: 100 kr. pr år under första treårsperioden, 300 kr. pr år under andra, 500 kr. pr år under tredje samt därefter 700 kr. pr år.

Med dessa uträkningar antages, att frågan om inrättande af ett postkontor står på dagordningen någonstädes ute i landet. Ett postkontor inrättas och där anställes en kvinnlig postmästare som föreståndare samt en kvinnlig postexpeditör som biträde. Aflöningen till dessa utgör pr år resp. $2,700 + 1,500 = 4,200$ kronor under de tre första åren. Därefter under de tre följande åren resp. $2,900 + 1,700 = 4,600$ kr. pr år. Under de tre därefter följande åren resp. $3,100 + 1,900 = 5,000$ kr. pr år samt sedermera pr år resp. $3,100 + 2,100 = 5,200$ kronor. Hade en poststation med utvidgad befogenhet i stället inrättats och skötseln öfverlåtits åt två tjänstemän af lägre grad, skulle aflöningen enligt nuvarande bestämmelser uppgått till endast resp. $1,640 + 1,400 = 3,040$ kr. pr år. Den ekonomiska behållningen för staten skulle därigenom *pr år* blifva, under den första treårsperioden: 1,160 kr.; under den andra: 1,560 kr.; under den tredje: 1,960 kr. samt sedermera 2,160 kr. pr år. Detta vill med andra ord säga, att staten, genom att inrätta poststationer på fast stat i stället för postkontor, under de tio första åren skulle inbespara sammanlagdt 16,200 kronor på hvarje sådan station.

Nu är det särskildt att märka, att här endast räknats med ordinarie personal, men naturligt är, att man kan tänka sig extra tjänstemän som biträde i stället för ordinarie. Dock blir aflöningsskillnaden äfven här väsentlig. Likaså kan man hålla för gifvet, att, i enlighet med hvad hittills

i allmäntet praktiserats, äfven manliga postmästare blifva tillsatta redan från början, då postkontor inrättas. Vidare har för tjänstemän af lägre grad beräknats maximiaflöning, ehuru gifvetvis jämväl lägre aflöning förekommer.

Vi tänka oss sålunda, att ett postkontor inrättas med manlig postmästare som föreståndare och kvinnlig postexpeditör som biträde. Enligt gällande bestämmelser uppgår aflöningen för dessa under de första tio åren till 56,500 kronor. Om en poststation med utvidgad befogenhet i stället inrättats, och skötseln öfverlåtits åt två tjänstemän af lägre grad, skulle aflöningen för samma tid uppgått, enligt nu gällande bestämmelser, till endast 30,400 kronor. Således skulle på denna station uppstå en behållning för staten af 26,100 kr. eller 2,610 kr. pr år i medeltal räknadt, det är omkring kr. 7: 15 pr dag.

I fråga om lokaler för mindre postkontor eller för större poststationer torde äfven här kostnaderna komma att ställa sig lägre för de senare än för de förra, emedan lokalerna icke behöfde vara af den omfattning som för postkontor. Lägges därtill, att tjänstemän af högre grad måste hafva personal att tillgå för transporter, uppässning o. d., så ökas ju äfven därigenom kostnaderna för staten. Å orter, där dyrortstillägg kan komma att utgå, ställer sig statens bidrag därtill högre för tjänstemän af högre grad än för dem af lägre. Om man då beräknar, att dessa meromkostnader m. fl. för postkontor minst uppväga de förmåner i form af beklädning och fri läkarevård, som tillkomma tjänstemän af lägre grad, synas de förut angifna besparingssummorna ej komma att reduceras af annan anledning, än som påkallas af generalpoststyrelsens, Kungl. Maj:ts och Riksdagens beslut i lönefrågor för postpersonalen.

Beträffande åter den frågan, i huru stor utsträckning allmänheten kan bättre tillgodoses i postalt hänseende å större orter, utan att postkontor behöfver inrättas, faller det sig måhända litet svårt att utan officiell utredning bestämma gränserna uppåt. Så mycket må dock kunna sägas, att beträffande den inrikes postförmedlingen torde sådana poststationer, som det här är tal om, kunna tilldelas befogenhet nästan i likhet med postkontor. Den tidsödande inblandningen från öfverordnad postkontors sida rörande bland annat utväxlingen af postanvisningar, postförskott, inkasseringar, tidningsförskrifning borde därför försvinna, förmedlingen af ankommande expressförsändelser medgifvas, värdeförsändelsers och pakets expediering tillåtas utan den inskränkning till belopp och vikt, som för nuvarande poststationer är anbefalld o. s. v. Rörande den utrikes postutväxlingen är

det tydligt, att samma befogenhet, som nu är tillfinnandes hos poststationer af klass 1, skulle bibehållas, hvarjämte kunde ifrågasättas, om icke vissa förmedlingsmöjligheter, som för postkontor i allmänhet äro medgifna, också borde tillerkännas de tilltänkta poststationerna visavis Norge och Danmark.

Hvad redovisningen beträffar, torde denna, till lindring af den öfverordnade förvaltningens arbete, kunna ske under mera förenklade men ändå betryggande former, än hvad nu är fallet.

Poststationer inrättade med ungefär den befogenhet, som nu i korta drag omförmäls, skulle gifvetvis i större stationssamhällen blifva till stor nytta.

Genom posttrafikens hastiga stegring och nya järnvägars tillkomst uppstå tid efter annan, synnerligast på landsbygden, berättigade kraf på inrättande af postanstalter med mera utvidgad befogenhet. För att tillmötesgå detta kraf finnes för närvarande ingen annan möjlighet än att inrätta fullständiga postkontor med postmästare som föreståndare. Det är tydligt, att en dylik förändring i ett enda slag alltför mycket ökar kostnaderna för staten.

Gifvet är, att inrättandet af nu omhandlade slag af poststationer endast skulle vara en öfvergångsform, och att postkontor sedermera bör inrättas, då poströrelsen tagit tillräcklig omfattning.

Den invändning, som plägar göras mot anordnande af dylika stationer, nämligen att postkontor inrättas icke allenast för tillgodoseende af ortens eget behof utan jämväl därför, att postkontoret skall vara öfverordnad en del poststationer, torde icke få anses alltför vägande, då det kan fastslås, att en del nya postkontor inrättats med endast ett fåtal — eller inga — underlydande stationer, och då det visat sig, att stationer i ett eller annat hänseende erhållit sämre postförbindelser genom nya postkontors inrättande.

Det torde icke kunna förnekas, att det är en billig önskan, som hyses af tjänstemän af lägre grad, att de mest skötsamma och dugliga af dem måtte kunna erhålla en själfständig syssla. För närvarande saknas all sådan befordringsmöjlighet för tjänstemän af lägre grad i postverket, under det att motsvarande funktionärer vid statens järnvägar äro betydligt bättre ställda i det afseendet. Exempel från detta senare verk talar synnerligt kraftigt för, att en dylik anordning är lämplig jämväl inom postverket. Den så kallade postkommissionen, som utarbetade omorganisationsförslaget för postverket, yttrade i detta ärende, att den erfarenhet, som hittills

vunnits genom anställande af förste postbetjante till tjänstgöring i postiljonskupé eller i andra pröfvande befattningar, torde gifva vid handen, att förvaltningen af de poststationer, som kunde komma att förestås af förste postbetjante, i allmänhet skulle blifva på ett tillfredsställande sätt tillgodosedd. Kommissionen uttalade sig också för en dylik anordning i vissa fall.

I anledning af hvad jag sålunda anført, får jag vördsamt hemställa, det Riksdagen måtte besluta

att i skrifvelse hos Kungl. Maj:t anhålla, att åtgärder måtte vidtagas för realiserandet af frågan om större poststationers öfverlåtande åt tjänstemän af lägre grad vid postverket.

Stockholm den 4 februari 1911.

Janne Tynell.

I motionen instämma:

A. Thylander.

Per Nilson Bosson.

Nils Larsson.

Oskar Berg.